

Lausuntopyyntö syyteneuvottelun käyttöalan laajentaminen; työryhmän mietintö

Johdanto

Oikeusministeriö pyytää lausuntoanne syyteneuvottelun käyttöalan laajentamista koskevasta työryhmämietinnöstä. Tällä hallituskaudella on tarkoitus edetä varsinaiseen mietintöön sisältyvän HE-luonnoksen osalta. Pyydämme kuitenkin kommentteja myös erillisessä muistiossa esitetyistä ratkaisuvaihtoehdoista syyteneuvottelusääntelyn tulevaisuuden muutostarpeiden kartoittamiseksi.

Työryhmä ehdottaa, että syyteneuvottelun soveltamisalassa oleviin rikoksiin lisätään törkeä huumausainerikos, törkeä ryöstö ja törkeä ihmiskauppa. Seuraamusten osalta neuvotella voisi myös yhteisösakosta ja liiketoimintakiellosta sekä rikoshyödyistä tilanteessa, jossa syyttäjän vaatimus rikoshyödyn määrästä ylittää asianomistajan vahingonkorvausvaatimuksen. Syyteneuvottelumenettelyn osalta työryhmä ehdottaa, että viranomaisille asetetaan selkeämpi velvollisuus arvioida syyteneuvottelun edellytyksiä yksittäistapauksessa, mahdollistetaan syyteneuvottelun aloittaminen muutoksenhakuasteessa, pidennetään tunnustamisoikeudenkäyntien järjestämisen määräaika 30 päivästä 60 päivään, lisätään asianosaisten oikeuksia koskeviin ilmoituksiin maininta syyteneuvottelusta, lisätään seuraamuskannanottojen informatiivisuutta ja luovutaan erillisestä esitutinnan aikaisesta tunnustamismenettelystä. Lisäksi työryhmä ehdottaa viranomaisohjeistuksen lisäämistä, koulutuksen järjestämistä ja tietojen tarjoamista syyteneuvottelusta viranomaisten verkkosivuilla.

Tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen Vahva ja välittävä Suomi -hallitusohjelman mukaan hallituskaudella sujuvoitetaan oikeusprosesseja uudistamalla riita-, rikos- ja hakemusprosesseja. Tavoitteena on nopeuttaa ja sujuvoittaa prosesseja samalla huomioiden oikeusturva ja perusoikeudet. Yhtenä keinona tähän on mainittu syyteneuvottelun käyttöalan laajentaminen (hallitusohjelman kohta 10.2).

Oikeusministeriö asetti 12.9.2023 työryhmän valmistelemaan ehdotuksen syyteneuvottelun käyttöalan laajentamiseksi (VN/19873/2023-OM-7). Työryhmän tehtävänantoa täsmennettiin 18.11.2024 asettamispäätöksen muutoksella ja samalla jatkettiin työryhmän toimikautta (VN/19873/2023-OM-10). Työryhmän jäseniksi nimettiin edustajat oikeusministeriöstä, sisäministeriöstä, Poliisihallituksesta, Syyttäjälaitoksesta, Helsingin hovioikeudesta, Helsingin käräjäoikeudesta, Suomen Asianajajaliitosta sekä Rikosuhripäivystyksestä.

Työryhmän toimikausi oli 12.9.2023–31.3.2025.

Työryhmän tavoitteena oli selvittää ja esittää ratkaisuja syyteneuvottelun tehostamiseksi ja käyttöalan laajentamiseksi sekä muiksi syyteneuvottelua koskevan lainsäädännön muutostarpeiksi ottaen huomioon oikeusturva ja perusoikeudet. Työryhmän tuli ottaa erityisesti huomioon haasteet ja kehittämis ehdotukset, joita on havaittu ja esitetty aikaisemmissa syyteneuvottelua koskevissa selvityksissä.

Työryhmän asettamispäätöksen muutoksessa 18.11.2024 täsmennettiin työryhmän tehtävänantoa seuraavasti: 1. Syyteneuvottelun soveltamisalaraja, jonka mukaan syyteneuvottelun kohteena ei voi olla epäilty rikos, josta on säädetty ankarampi rangaistus kuin kuusi vuotta vankeutta, tulee säilyttää nykysääntelyn mukaisena. Poikkeuksena ovat törkeät huumausainerikokset, minkä lisäksi työryhmä voi arvioida muita yksittäisiä rikosnimikekohtaisia laajennuksia, jos niitä erityisestä syystä pidetään perusteltuna; 2. Syyteneuvottelun soveltamisalaraja, jonka mukaan syyteneuvottelun kohteena eivät voi olla rikoslain (39/1889) 20 luvun 1, 3–5, 9, 14, 16 ja 18 §:ssä tai 21 luvun 4, 5, 6 a ja 7–15 §:ssä tarkoitetut rikokset, tulee säilyttää nykysääntelyn mukaisena; 3. Asianomistajan suostumus syyteneuvottelun edellytyksenä tulee säilyttää nykysääntelyn mukaisena. Tästä voidaan kuitenkin poiketa sellaisten rikosten osalta, joissa on suuri määrä asianomistajia. Työryhmä voi myös arvioida suostumusedellytyksen poistamista yksittäisissä rikoslajeista kuten talousrikoksissa; 4. Työryhmän tulee erityisesti arvioida mahdollisuuksia velvoittaa syyttäjä selvittämään syyteneuvottelun edellytyksiä sekä mahdollisuuksia menettelyn yksinkertaistamiseksi, jotta siitä saadaan mahdollisimman houkutteleva lainsoveltajan näkökulmasta. Työryhmän tulee tunnistaa tekijät, miksi syyteneuvottelun käyttö on vähäistä ja sen pohjalta etsiä ratkaisuja käytön laajentamiseen voimassa olevan lainsäädännön ja asettamispäätöksessä tehtyjen täsmennysten rajoissa; 5. Työryhmä voi tehtävänannon muutoksesta huolimatta tuoda tarvittaessa erillisessä muistiossa esiin työryhmän aiemman vaiheen aikana jo pohtimia ratkaisuja tai vaihtoehtoisia toteuttamistapoja, jotka eivät ole asettamispäätöksessä mainittujen rajoitusten mukaisia.

Työryhmän tuli valmistella ehdotukset tarvittaviksi lainsäädäntömuutoksiksi ja laadittava ne hallituksen esityksen muotoon. Työryhmällä oli mahdollisuus tehdä myös muita syyteneuvottelua koskevia ehdotuksia esitutkintaviranomaisten, Syyttäjälaitoksen sekä tuomioistuinten käytäntöjen ja menettelytapojen kehittämiseksi.

Vastausohjeet vastaanottajille

Oikeusministeriö varaa teille mahdollisuuden antaa lausuntonne työryhmän mietinnöstä. Myös tahot, joita ei ole erikseen mainittu jakelussa, voivat toimittaa ministeriölle lausuntonsa. Lausunnon voi antaa suomen tai ruotsin kielellä.

Lausunnot pyydetään antamaan vastaamalla lausuntopalvelu.fi:ssä julkaistuun lausuntopyyntöön. Lausuntoa ei tarvitse lähettää erikseen sähköpostitse tai postitse ministeriön kirjaamoon.

VAHVA-asianhallintajärjestelmää käyttävät toimijat voivat tallentaa lausunnon myös hankkeen asialle nro VN/19873/2023.

Lausunnon antaakseen vastaajan tulee rekisteröityä ja kirjautua lausuntopalvelu.fi:hin.

Tarkemmat ohjeet palvelun käyttämiseksi löytyvät lausuntopalvelu.fi:n sivulta Ohjeet > Käyttöohjeet.

Kaikki annetut lausunnot ovat lähtökohtaisesti julkisia viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaisesti. Lausunnot julkaistaan hankkeen julkisilla hankesivuilla. Yksityishenkilön lausunto julkaistaan kuitenkin hankesivuilla tietosuojasyistä ainoastaan, jos henkilö tätä kirjallisesti pyytää esimerkiksi lausuntonsa yhteydessä tai sen saateviestissä.

Lisäksi kaikki lausuntopalvelussa annetut lausunnot, mukaan lukien yksityishenkilöiden lausunnot, ovat automaattisesti kaikkien nähtävissä lausuntopalvelussa. Ministeriö ei julkaise kirjaamoon toimitettuja lausuntoja lausuntopalvelussa.

Lausunnossa ei tule ilmoittaa tarpeettomia henkilötietoja. Vaikka yksityishenkilön kirjaamoon toimittamaa lausuntoa ei julkaistaisi verkossa, lausunto on ministeriöltä kaikkien saatavissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaisesti.

Aikataulu

Lausunnot pyydetään toimittamaan lausuntopalvelu.fi:n kautta 9.7.2025 mennessä.

Valmistelijat

Lisätietoja oikeusministeriössä antavat erityisasiantuntija Sofia Söderholm (puh. +358 2951 50034, sofia.soderholm@gov.fi) ja lainsäädäntöneuvos Sampo Brander (puh. +358 295 150 349, sampo.brande@gov.fi)

Linkit

<https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM064:00/2023> - Hankesivu

<https://oikeusministerio.fi/sv/projekt?tunnus=OM064:00/2023> - Statsrådets projektportal

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-425-1> - Työryhmämietintö / Arbetsgruppens betänkande (på finska)

Jakelu:

Ahvenanmaan kärjäoikeus
Ahvenanmaan poliisilaitos
Digi- ja väestötietovirasto
Eduskunnan oikeusasiamies
Etelä-Karjalan kärjäoikeus
Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus
Etelä-Savon kärjäoikeus
Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri
Helsingin hovioikeus
Helsingin kärjäoikeus

Helsingin poliisilaitos
Helsingin yliopisto / professori Dan Helenius
Helsingin yliopisto / professori Sakari Melander
Itä-Suomen hovioikeus
Itä-Suomen poliisilaitos
Itä-Suomen yliopisto / professori Matti Tolvanen
Itä-Uudenmaan käräjäoikeus
Julkiset Oikeusavustajat ry
Kainuun käräjäoikeus
Kanta-Hämeen käräjäoikeus
Keski-Suomen käräjäoikeus
Keskusrikospoliisi
Korkein oikeus (varataan tilaisuus antaa lausunto)
Kymenlaakson käräjäoikeus
Lapin käräjäoikeus
Lapin poliisilaitos
Lapin yliopisto / professori Mikko Vuorenpää
Lapsiasiavaltuutetun toimisto
Liikenne- ja viestintäministeriö
Lounais-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri
Lounais-Suomen poliisilaitos
Luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat ry
Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus
Oikeuspalveluvirasto
Oikeusrekisterikeskus
Oulun käräjäoikeus
Pirkanmaan käräjäoikeus
Pohjanmaan käräjäoikeus
Pohjois-Karjalan käräjäoikeus
Pohjois-Savon käräjäoikeus
Poliisiammattikorkeakoulu
Poliisihallitus
Puolustusministeriö
Puolustusvoimien pääesikunta
Päijät-Hämeen käräjäoikeus
Rajavartiolaitos
Rikosseuraamuslaitos
Rikosuhripäivystys
Rovaniemen hovioikeus
Satakunnan käräjäoikeus
Sisäministeriö
Sisä-Suomen poliisilaitos
Suomen Asianajat
Suomen Juristiliitto ry
Suomen Poliisijärjestöjen liitto ry
Suomen Syyttäjäyhdistys ry
Suomen tuomariliitto ry
Tietosuojavaltuutetun toimisto
Tulli
Tuomioistuinvirasto
Turun hovioikeus

Turun yliopisto / professori Tuomas Hupli
Vaasan hovioikeus
Valtakunnansyyttäjän toimisto
Valtioneuvoston oikeuskansleri
Valtiovarainministeriö
Varsinais-Suomen käräjäoikeus
Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Nykytila

Mitä huomioita teillä on nykytilaa koskien?

Keskeiset ehdotukset

Mikä on näkemyksenne esityksen keskeisistä ehdotuksista? Pyydämme kommentoimaan jokaista kohtaa erikseen kunkin otsikon alle.

Velvollisuus arvioida syyteneuvottelun edellytyksiä

Ilmoitukset asianosaisten oikeuksista

Syyteneuvottelun kohteena olevat rikokset

Yhteisösakosta neuvottelu

Liiketoimintakiellosta neuvottelu

Rikoshyödyistä neuvottelu, kun se liittyy asianomistajan vahingonkorvausvaatimukseen

Syyteneuvottelu muutoksenhakuasteessa

Seuraamuskannanottojen informatiivisuus

Tunnustamisoikeudenkäynnin määräaika

Esitutkintalain mukainen tunnustamismenettely

Vaikutukset

Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

Millaisia viranomaisvaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

Millaisia muita yhteiskunnallisia vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

Millaisia muita vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan? (Esimerkiksi ihmisryhmiin kohdistuvat vaikutukset)

Vaihtoehtoiset ratkaisut

Miten kommentoitte muita toteuttamisvaihtoehtoja (mietinnön jakso 5) ja erillisessä muistiossa esitettyjä ratkaisuvaihtoehtoja? Millaisia vaikutuksia niillä olisi?

Onko jokin muu tapa, jolla esityksen tavoitteet voitaisiin toteuttaa?

Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Miten kommentoitte mietinnön näkemyksiä, jotka koskevat suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä (mietinnön jakso 11)?

Muut havaintonne ja kommenttinne esitysluonnoksesta

.

Hinkkanen Ville
Oikeusministeriö

Söderholm Sofia
Oikeusministeriö